Byggenæringen – muligheter og utfordringer

Miljø- og næringskomiteen – Trondheim kommune

Kristian Dahlberg Hauge

Direktør – EBA Trøndelag og Håndverkerforeningen i Trondheim

www.eba.no

28.11.2019

EBA
ENTREPRENØRFORENINGEN
BYGG OG ANLEGG

En forening for **bransjen**

Entreprenør
Petter Bakøy AS
Petter Bakøy AS, Leira, 7100 • Telefon 73 85 19 10 • post@bakoy.no

BETONMAST

GRENT
GRUNNARBEID ENTREPRENØR AS

NÆRINGSBYGG
TOTALENTREPRENØR

EBA
ENTREPRENØRFORENINGEN
BYGG OG ANLEGG

CONSTO

BACKE
TRONDHEIM

HB Horneberg
BYGG

G-BYGG AS

Birger Pedersen As

STJERN
ENTREPRENØR

GRANDE
Entreprenør

Kjellmark
- bygger det meste

Teknobygg

TREBETONG
ENTREPRENØR

mesta

SVEVIA

BYGG DESIGN

PEAB

Lemminkäinen

MOELVEN

RÆDERGÅRD
ENTREPRENØR AS

SKANSKA

NCC

GRAN & EKRAN
BETONGENTREPRENØR

VEIDEKKE

Olav Solberg as

Røset

- ✓ Byggenæringen er Norges største distriktsnæring

- ✓ 59 150 bedrifter
- ✓ 246 764 ansatte
- ✓ 563,5 milliarder i omsetning (280 mill/time)
  - *(SSBs strukturstatistikk)*

Trøndelags viktigste næring?

- ✓ 20 000 sysselsatte i bygg- og anlegg i Trøndelag (2018)
- ✓ 4500 bedrifter
- ✓ 45 milliarder i omsetning (2018)

NHO

NHO Trøndelag

Trøndersk næringsliv skiller seg positivt ut

NAV-undersøkelse: - Optimisme i byggenæringen i Trøndelag

Trøndelag – privat verdiskaping fordelt på næring

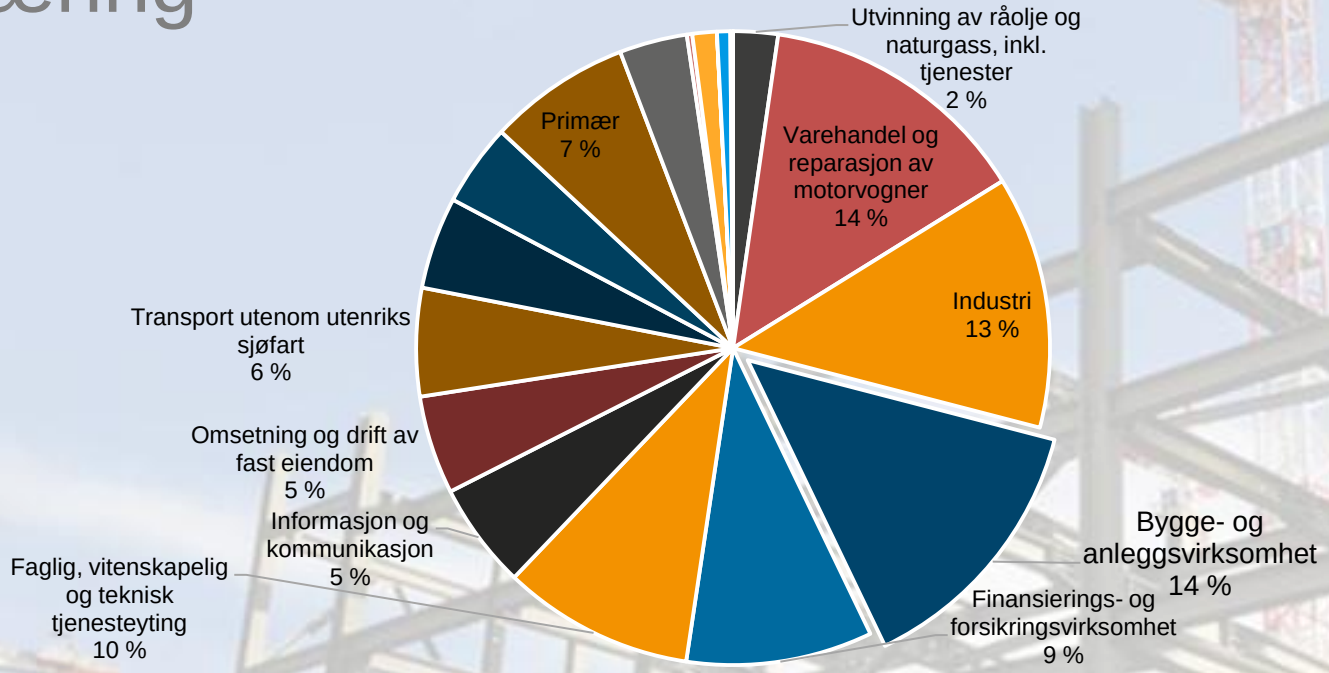

TRENDER

- Befolkningsendringer/Urbanisering
- Globalisering
- Digitalisering
- Grønt skifte
- Tilknytningsformer til arbeidslivet

Hva slags produksjon drives i byggenæringen?

<u>Dette gjør vi</u>:

- Skaffer prosjekter/vinner anbud
- Gjennomfører prosjekter

<u>Dette lever vi av</u>:

- Fornøyde kunder
- Dyktige medarbeidere

Utfordringsbilde

Seriøsitet

Rekruttering

Omdømme

Produktivitet

Rekruttering

- Økende mangel på fagutdannede
- 2030: Mangle 30 000 fagarbeidere innenfor bygg og anlegg (90 000 totalt)

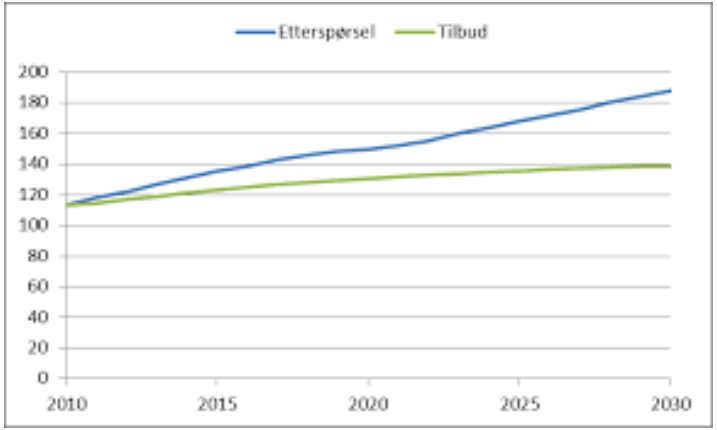

Andel kvinnelige søkere til Vg1 BA 2012 - 2019

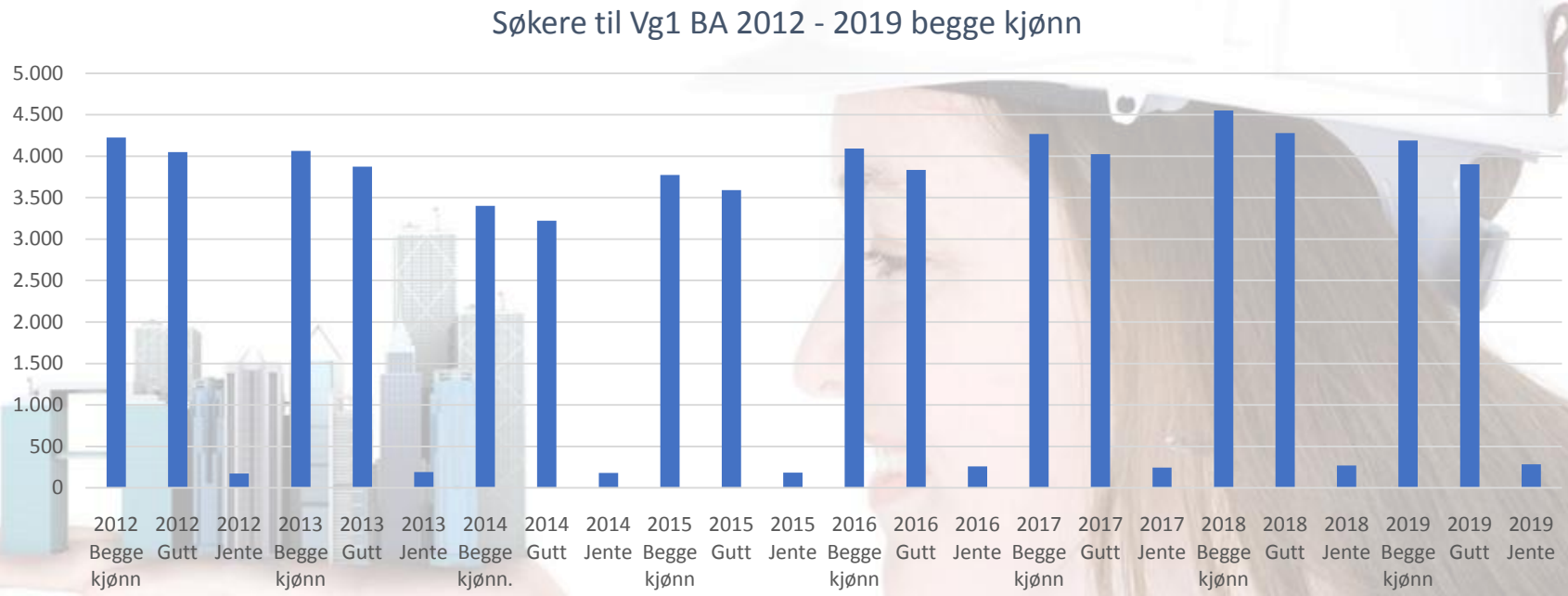

Glad samarbeidsgang. Disse undertegnet garantien om læreplass i bygg- og anleggsbransjen: Ingvill Kvernmo i Byggpop Trøndelag og Hanne Moe Bjørnbet Ukji, leder av komité for opplæring og lærebetter Sør-Trøndelag Fylkeskommune (foran) og bak f.v. Lars Egil Vaaram, Opplæringskontoret for Anlegg og Berggjepere (OKAB), Ove Nøstdal, Byggmestrenes Servicekontor, avd. opplæring, Lisbeth Schjølde, Opplæringskontoret BTV (Blikk, Tak og Ventilasjon), Ove Hanstad, Rørentreprenørenes Opplæringskontor Trøndelag og Kjetil Pedersen, Byggpop. Inger Strand ved Opplæringskontoret for Overflatetekniske var ikke til stede da bildet ble tatt. Foto: RUNE PETTER NESS

Den som tror det er vanskelig å få plass som lærling innen bygg og anlegg, må nå tro om igjen.

Gir garanti for læreplass i bygg og anlegg

»Trøndheim

Yrkesfagløftet

I går møtes et bydig lag i fylkeshuset i Trøndheim, og signerte et papir som vil garantere videregående elever læreplass innen bygg- og anleggsteknikk etter to år på videregående skole.

- Tenk, for en frihet! De som utdanner seg som rørleggere, malere, taktekkere eller i et annet bygg- og anleggsfag, vil komme ut i jobb hvor som helst, i hele verden, over Ove Hanstad.

Han representerer Rørentreprenørenes Opplæringskontor Trøndelag, som er et av de seks opplæringskontorene som nå har trengsel en samarbeidsavtale med skoleeier Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Avtalen er et tiltak i prosjektet kalt Yrkesfagløftet som fylkeskommunen satte i gang for et par år siden.

Kan ta imot alle

- Det er ikke mangel på lærlingeplasser i alle bransjer i byggbransjen kan vi ta imot alle som vil og har kvalitet seg, og med garantien vi gir nå, ønsker vi å tydeliggjøre dette både overfor ungdommen og foreldrene, sier Ingvill Kvernmo i Opplæringskontoret for Bygg- og anleggsteknikk.

Elevene som fullfører «lærer» med VG1 og VG2 og to år som lærling, kan velge mellom en lang rekke yrker. Blant annet tømrer, blikkenslager, murer, maler eller isolatørfaget.

Ikke bare det, de er garantert fast jobb etterpå.

Skulle de ikke få det, mener den vere fordi de ikke møter på jobb, ber Hanstad.

Stiller møen kræ

Men Hanstad og de andre opplæringskontorene i bransjen vil ha kvalitetsette søkere til læreplassene. Elevene må ta skolen alvorlig, det stilles møen kræ.

For å få garanti om læreplass må elevene ikke ha mer enn to fraværsdager, ha bestått alle fagene, fått minst karakteren tre i programfagene og være aktiv læreplass søker, motivert og interessert i faget. Blant annet.

Vi har jobber, men vi mangler kvalifiserte folk, gjentar Hanstad.

Sammen med kollegene ramser han opp en lang rekke firmaer som trenger arbeidskraft.

- Rekken er uendelig, ler de.

Leder for Yrkesfagløftet, Randi Nordgaard Hermstad, sier at bygg- og anleggsbransjen er den største samarbeidspartneren, men at det er et mål om å få til en lærlinge-garanti også i andre bransjer.

- Vi håper at andre ønsker å følge etter, sier hun.

GRETE HOLSTAD 955 06 762
grete.holstad@adressavisen.no

- Vi har jobber, men vi mangler kvalifiserte folk.

Ove Hanstad, Rørentreprenørenes Opplæringskontor Trøndelag

Fakta

Lærlingegarantien

En samarbeidsavtale mellom Sør-Trøndelag fylkeskommune og de seks opplæringskontorene innen bygg- og anleggsteknikk Byggpop Trøndelag, Opplæringskontoret for Anlegg og Berggjepere, Rørentreprenørenes Opplæringskontor Trøndelag, Byggmestrenes Servicekontor, avd. opplæring, Opplæringskontoret for Overflatetekniske og Opplæringskontoret BTV, (Blikk, Tak og Ventilasjon).

Skal styrke samarbeidet mellom skole, skoleeier og lokalt arbeidsliv med mål om å få flere fagarbeidere og lærepliasser innen bygg- og anleggsbransjen.

Avtalen gjelder i første omgang fra 09.08.2016 til 30.07.2018.

Feiring: En nyt Sofie Hegstad Sten feiret med familie, venner og kolleger da hun fikk prisen som årets lærling. Foto: RICHARD SAUEN

Positiv: Kristian Dahlberg Haugø, direktør i Håndverkerforeningen i Trøndheim, sier at det er et enormt behov for fagarbeidere. Foto: LERNY KRISTINE HAVIK SKJØRSETH

Nominerte: Lisbeth Schjølde, daglig leder for Opplæringskontoret BTV (blikk, tak og ventilasjon), sier at Sofie Hegstad Sten er et godt forbilde for jenter som ønsker å ta yrkesfag. Foto: LERNY KRISTINE HAVIK SKJØRSETH

Fremmøtte: Sofie Hegstad Sten (t.v.) sammen med arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie (H), som ønsker å få frem alle muligheterne i håndverkerfaget. Foto: LERNY KRISTINE HAVIK SKJØRSETH

» Gode tider for lærlinger i bygg og anlegg

Lørdag ble Sofie Hegstad Stien kåret til årets lærling i Sør-Trøndelag. Håndverkerbransjen sier at de har et enormt behov for fagarbeidere.

Lover jobber i bygg- og anleggs-bransjen

»Trøndheim

Fagarbeidere

Det var en svart 21-åring som nøstnok pelsen som årets lærling i Frimurerlokalet i Trøndheim, i en seremoni der over 300 fikk undelt fag- og svennebrev.

Stien er utdannet blikkenslager, og fire jul i fjor takket hun ja til tilbudet om fast jobb i bedriften der hun også gikk lære.

Hun sier at hun ikke har vært bekymret for om hun skulle finne en jobb.

- De var forresøvrig med meg da jeg var lærling, og jeg fikk signaler om at det var muligheter for å få fortsette videre. Derfor har jeg ikke vært redd for å få jobb, sier Stien, som lørdag feiret sammen med familie, venner og kollegaer.

Det var daglig leder Lisbeth Schjølde ved Opplæringskontoret for blikk, tak og ventilasjon som nominerte Stien som årets lærling.

- Det er fordi hun er faglig dyktig, hun tar utfordringer og hun er kreativ og løsningsorientert, sier Schjølde, som også trekker frem at hun er et godt forbilde for andre jenter som vil inn i bransjen.

- Stort behov

Adressavisen skrev tidligere i år om situasjonen for håndverkfagbedrifter, etter at en tilkaltrørlegg skrev et leserinnlegg der hun fraråder andre å ta utdanningen.

Kommunalminister Helge Garaasen i Trondheim kommune, sto også fast det lite utdannet flere håndverkfagbedrifter enn det kommunen hadde bruk for.

I bygg- og anleggsbransjen er situasjonen en helt annet, ifølge direktør Kristian Dahlberg Haugø i Håndverkerforeningen i Trondheim.

I samarbeid med fylkeskommunen sto foreningen bak utdelingen av fag- og svennebrevene i Frimurerlogen på lørdag, og Haugø sier at de ikke klarer å rekruttere nok fagarbeidere.

Statistikk sentralbyrå har tidligere varslet at bygg- og anleggsbransjen vil mangle 30 000 fagarbeidere i 2030. Uansjøe man for høyt fratrekk under utdanningen, så er man i praksis sikret jobb i arevin, ifølge Haugø.

- Har man fag- og svennebrev, så får man også jobb. Rent og slett fordi behovet er så stort, sier han.

Lærlingplikt

Fra nyttar innførte regjeringen en forskrift om pikkt til bruk av lærlinger i alle offentlige kontrakter av en viss størrelse, noe et middel for å sikre nok lærlingplasser.

Trondheim kommune har gjøt enda lenger og vedtok i høst at ved kommunens bygg- og anleggsprosjekter skal minst ti prosent av timearbeidet bli utført av lærlinger.

Haugø sier at det nasjonale lærlingekravet er viktig, men at det ogsa er et minimum. Han sier at de er positive til det strengere kravet i Trondheim, og at et sånt pålegg er uproblematisk for de seriøse bedriftene. Han kaller rekruttering og konkurransen fra useriøse aktører for den største utfordringen for bransjen.

- Det viktige her er at dette blir frigjø ogg, og at det offentlige som kjøper inn for enorme summer definerer at de skal satse på lærlinger og ta hensyn til rekruttering, sier han.

Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie (H) møtte Sofie Hegstad Stien lørdag. Hun mener det er svært viktig at det ikke bare er useriøsitet og arbeidsfriskriminalitet som blir omstilt, men også de mange muligheter i håndverkerfaget.

Her har man fantastiske muligheter til jobb rundt av livet, og dessuten store muligheter til å videreutdanne seg, sier Hauglie.

Hauglie sier at de har tatt grep for å sikre at flere ungdommer fullfører videregående opplæring. Blant annet har de foreslått at man skal slippe å vente til man er 25 år for å få en ny sjanse på ideelforskeren.

Vi ser for eksempel at mange av ungdommene som har mistet jobben etter oljenedturen, ikke har fullført videregående. Det er utrolig alvorlig for dem, men det er ogsa alvorlig for samfunnet, sier hun.

Mange for plass

Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at Sør-Trøndelag hare ligger bak Oslo i formulling av læreplasser, og at 75 prosent av søkerne hadde fått plass ved utgangen av 2016. Nord-Trøndelag la rett bak landsgjennomsnittet med en formidlingsgrad på 67 prosent.

Distriktssjefen i Utdanningsdirektoratet, Kristian Tangen i LO i Sør-Trøndelag sier at trønderske bedrifter ønsker å være langsiktige. Han opplever at de satser på å ansette egne fagarbeidere fremfor å leie inn arbeidskraft.

Vestdekke Entreprenør utnytte tidligere i vinter at de nå på faste ansettelser som et konkurransefortrinn.

Tangen sier at sikt oppmerksomhet rundt læreplasser og situasjonen til yrkesfagene har gitt resultater, men at det er forskjeller mellom de ulike fagene. Statistikken fra Utdanningsdirektoratet viser at det er enklest å få læreplass innen nettopp bygg- og anlegg, mens vanskeligst innen service og sundhetsfaf.

Flere arbeidsplasser bærde oppgåge fordelene med å være lærebedrift. Det tilliøre ferisk fagkunnskap og er en berikelse for arbeidslivsfjæet, sier hun.

STÅLE LANGÖRGEN 988 07 762
staale.langoergen@adressavisen.no

- Har man fag- og svennebrev, så får man også jobb.

Kristian Dahlberg Haugø, direktør i Håndverkerforeningen i Trondheim

ØKONOMI

» 20-åring med fast jobb og egen leilighet

Lærelist: Veidekke Entreprenør i Trøndelag har et krav om 8 prosent lærlinger i egne prosjekter. Isak Jacobsen ble ferdig med lærlingtiden i fjor høst. Foto: RUNE PETTER NESS

Utdeling: Samferdselsminister Jon Georg Dale (t.h.) mottok Isak Jacobsen og direktør Kristian Dahlberg Haugø i Håndverkerforeningen for utdelingen av fag- og svennebrev i Frimurerlosjen. Foto: STÅLE LANGØRGEN

Byggeprosjekt: Isak Jacobsen jobber på nå byggeprosjektet Nardbyen i Trondheim, der Veidekke blant annet skal bygges 154 leiligheter.

Isak (20) vil at flere skal få samme sjanse

Etter to år som lærling i Veidekke gikk Isak Jacobsen rett over i fast jobb samme sted.

» Trondheim

Yrkesliv

Direktør Kristian Dahlberg Haugø i Håndverkerforeningen i Trondheim ber regieringen sørge for at det lønner seg for bedrifter som tar inn lærlinger og lærabeidere.

– De aktørene som satser på lærlinger, tar rekrutteringsansvar og har fast ansatte fagarbeidere må se at de når frem i anbudskonkurransene, og at det ikke er mulig å organisere seg rundt kravene for utenlandske aktører, sier Dahlberg Haugø til Adresseavisen.

Sist helg var det høytidelig utdeling av fagbrev og svennebrev i Frimurerlosjen i Trondheim, der samferdselsminister Jon Georg Dale (Frp) var invitert for å være årets hovedtaler.

Milliardinvesteringer

En av dem som fikk utdelt fagbrevet var 20 år gamle Isak Jacobsen fra Trondheim, som nå er ordinæret fagarbeider innen betongfaget. Han er glad for at han fikk lærlingplass hos en bedrift med egne krav om andelen lærlinger.

Uten det fikkde de kunskje ikke tatt inn så mange lærlinger, og heller tatt inn arbeidskraft som er tilgjengelig enten at de selv må investere i dem først. Det koster gjerne mye å lære opp folk selv, ser Jacobsen.

Etter at lærlingtiden hos Veidekke var over i september i fjor, gikk han rett over i fast jobb samme sted. Nå jobber han på leiligheetsprosjektet Nardbyen på Sorgenfri i Trondheim.

Jeg har alltid liktt å jobbe med hendene, men ikke minst så jeg på muligheetene for å få jobb, sier Jacobsen om utdanningsvalget.

Ifølge Nasjonal transportplan skal det bruken 1000 milliarder kroner på ulike samferdselsprosjekter innen 2030. Bare annet i Trøndelag der det spanske konsernet Acciona Construcción fikk en kontrakt på fire milliarder for utbyggingen av Ev. mellom Trondheim og Stjørdal. Ifølge Dahlberg Haugø må regieringen nå benytte muligheten til å bygge opp norsk fagkompetanse og øke rekrutteringen til denne næringen.

– Å la nye veier, jernbane og infrastruktur er viktig, men det er ringvirkningene vi kan skape som vi virkelig kan leve av i fremtiden. Det bransjen er oppfatt av er å utnytte disse mulig heetene.

– Hva må regieringen gjøre da?

– Å være veldig bevisst på innkjøpsansvaret sitt. Vi ser at byggeforsnnen har blitt internasjonal, og i vår region har vi store utenlandske aktører som skal gjennomføre milliardprosjekter. Veidekke og andre er forberedt på den konkurransen, men de er oppratt av å konkurrere på like vilkår. Da må kravene til lærlinger og fagkompetanse bli aktivt brukt, sier Dahlberg Haugø.

Lærlingekrav

Siden 2017 har det vært pikkt til å stille krav om lærlinger i alle offentlige kontrakter av en viss storrelse. Dahlberg Haugø sier at det er forskt krav, og mener beviistheten om dette fortsatt ikke er høy nok i offentlig sektor.

Ikke i statlig og kommunal sektor er det en lang vei å gå for det er innarbeidet, selv om vi merker at synet på å ha lærlinger i bedriftene er gjanske annerledes enn for bare noen år siden, sier han.

Dahlberg Haugø har tidligere omtalt det nasjonale kravet som viktig, men også som et minimumskrav. Trondheim kommune har egne regler om at minst ti prosent av arbeidet ved større prosjekter skal utføres av lærlinger.

Da ion Georg Dale fikk spørsmål om lærlinger i Stortinget i november, kom det frem i svaret at arbeid utført av lærlinger utgjør 2,6 prosent av det totale timeverket i Statens vegvesens prosjekter.

Til sammenligning har statens selskap for veiutbygging, Nye Veier AS, et krav i sine avtaler om nyt prosent lærlinger. På spørsmål om 2,6 prosent er bra nok, svarer Dale:

– Nei, vi må ha større ambisjoner enn det. Det handler om hvordan vi kjøper, men også det vin den tilgangen på lærlinger vi har hatt i etikette fag. Det er egentlig utfordringen der vi er nå. På den ene siden skal vi sørge for at det er nok lærlingplasser. På den annen side må vi ha rekruttering til yrkesfagene, som gjør at vi i det hele tatt får tak i tilstrekkelig antall lærlinger.

– Voldsom modning

– Ambisjonsnivået er det jo dere som kan sette?

– Jo, og vi har høyere ambisjoner enn de tallene vi tilstrittlhar levert, også for Statens vegvesen. Noen fag er lettere å rekruttere til, og noen er tyngre å rekruttere til. Jeg har forventninger til at vi skal lykkes bedre med alt dette, sier Dale.

– *Jeg bruker å si at mesterbrev er like bra som mastergrad.*

Jon Georg Dale, samferdselsminister

– Det er jo en voldsom modning, og jeg synes det går raskt den riktige veien, ser han.

Dale sier at selv om statens innkjøpsansvar er viktig, så sier han at det også har vært viktig å høyne statusen til yrkesfagene. Dale er selv utdannet fagarbeider, og mener det er i ferd med å skje en endring.

– Jeg bruker å si at mesterbrev er like bra som mastergrad. Hvis vi klarer å løfte statusen over tid, så klarer vi å få høyere kvalitet både på prosjektene som blir levert og på arbeidstakerne, sier han.

STÅLE LANGØRGEN 988 11 762 – stale.langorgen@adresseavisen.no

Byggeplass: Tre av Veidekkes lærlinger jobber på prosjektet Blussuvoll Alle på Tyholt. Fra venstre: Fag- og lærlingansvarlig Christopher Falck Andersnæs i Veidekke Entreprenør og lærlingene Sondre Kleven, Isak Jacobsen og Sindre Skogås. Bak til høyre står instruktørene Svein Siverhaug og Sveinn Are Larsen. Foto: JENS PETTER SØRÅA

Entreprenøren Veidekke frykter unge velger bort bygg- og anlegg og andre yrkesfag etter press fra foreldre og skolerådgivere.

Redd foreldrene skremmer barna bort fra yrkesfag

» Trondheim

1. mars søknadsfrist for videregående skole

– Jeg valgte selv, sier Isak Jacobsen (18), som er lærling i betongfag hos Veidekke Entreprenør i Trondheim.

Men han ble radet til å velge studiespesialisering.

– Jeg ble forsøkt påvirket til studiespesialisering. Familien er full av akademikere, og de var bekymret for meg, sier Jacobsen.

Blant vennene valgte de fleste studiespesialisering.

– Jeg har to kompiser som valgte yrkesfag. Resten sitter på skolebenken og er minnmnelige, sier Jacobsen, som liker å ha fysisk arbeid.

Kompiser valgte yrkesfag

Sammen med hans på byggeplassen på Veidekkes boligprosjekt Blussuvoll Alle på Tyholt, er også Sindre Skogås (18), lærling på betongfag, og tømmerlærling Sondre Kleven (19).

– *Det er artig å bygge noe, og det er nye utfordringer hver dag.*

Sondre Kleven, tømmerlærling

Kleven skal ta fagbrev til sommeren og forteller at det var naturlig å velge yrkesfag.

– Jeg kommer fra bygda. Jeg kjenner mange som er tømrere og anleggsarbeidere, og har mange kompiser som har valgt det samme, sier Kleven, som ikke angrer.

– Jeg har alltid vært praktisk, og klarer ikke å sitte i ro. Nå bruker jeg nye energi i løpet av en dag. Det er artig å bygge noe, og det er nye utfordringer hver dag, sier Kleven.

Frist 1. mars 23.59

Fristen for å søke videregående skole og lærerplass er 1. mars klokka 23.59. Da Opinion i slutten av januar gjorde en undersøkelse på vegne av Veidekke blant tiendeklassingene, svarte nesten fire av fem at de hadde bestemt seg for hvilken videregående skole de ville søke på.

Blant dem som svarte at de søker på studiespesialisering, svarte 30 prosent de følet et press til å velge studiespesialisering. Undersøkelsen viser at det er rådgiverne på skolen og foreldrene som er de aller viktigste rådgiverne for 15- og 16-åringene.

- Manglende kunnskap

Veidekke er bekymret for at press går ut over rekrutteringen til yrkesfag, forteller distriktsleder Stale Brovold i Veidekke Entreprenør.

– Jeg tror det er manglende kunnskap om hva yrkesfag er, både blant rådgivere og foreldre, og at det kan være en god start på bade en kort og en lang utdanningsvei. De må bli bevisst at det er mulighet til å ta en teoretisk undannelse etterpå. Ivin man ønsker det. Man kan fortsette med teknisk fagskole eller studere til ingeniør. Vi have flere ansatte som har fagbrev, og som nå er prosjektledere og har ansvar for store prosjekter, sier Brovold.

Vil ha egne ansatte

Byggenæringen selv har de siste årene tatt opp at det er for mye tinkend arbeidskraft og usensse firma som dytter sosial dumping, og at det kan skremme ungdom fra å satse på en utdanning innen bygg og anlegg.

– Jeg tror dette er en trend som er i ferd med å snu. Mange trodde høstingen på manglende produktivitetsutvikling var å ta inn billigere arbeidskraft. Nå har mange erfart at det ikke er veien å gå, og at bransjen har utskitet kjøpper i eget hjul. Nå ser vi at egne faste ansatte og fagarbeidere er mateen å jobbe på fremover, sier Brovold.

I Trondheim har Veidekke Eiendom 15 lærlinger Selskapet har som mål å ha ti prosent lærlinger i arbeidsstokken, som i dag er på 180 personer i Trondheim.

Fag- og lærlingansvarlig Christopher Falck Andersnæs i Veidekke Entreprenør sier de ønsker seg flere søkere.

– Vi ønsker så mange søkere som mulig, for å rekruttere de beste lærlingene. Vi har mange ansatte, samtidig som det snubbe er noen som går av med pensjon og vi trenger nye ansatte, sier Andersnæs.

Lettere å bytte til yrkesfag

For å styrke rekrutteringen av fagarbeidere, foreslo Regjeringen nylig at det skal bli lettere for eleven som har begynt på studiespesialisering å bytte til yrkesfag. I dag får ikke elever som vil gjøre et slikt bytte rett til utbilling for det første året. Dermed mø de gå hele det første året om igjen. Utdanningsdirektoratet sender derfor ut på høring en modell hvor elevene ikke må begynne på nytt.

– Jeg kjenner flere som har valgt studiespesialisering og finner at at det er feil, men de forbetter fordi de ikke ønsker å begynne på nytt igjen, sier Jacobsen.

SISSEL LØNUM 905 96 054 – sissel.lonum@adresseavisen.no

Seriøsitet

- Stor lavtlønnskonkurranse
- Høyt prisfokus – spesielt i ROT-markedet
- Få eller ingen inngangskrav
- Store verdier – mye penger
- Uoversiktlige og lange produksjonskjeder

»Trondheim

– Folk spør hvor kjøkkenet kommer fra, men ikke hvem som bygger boligen

Det bør være obligatorisk å oppgi hvilken entreprenør som bygger boligene i salgsprospektene for nye boliger, mener Entreprenørforeningen for bygg og anlegg (EBA) i Trøndelag etter avsløringer av byggefeil og entreprenørkonkurser.

Boligkjøpere bør også spørre hvilken entreprenør som har bygd boligen, sier direktør i Kristian Dahlberg Hauge i Entreprenørforeningen for bygg og anlegg (EBA) i Trøndelag og Håndverkerforeningen i Trondheim.

– Vi ønsker at det skal være naturlig å skrive hvem som har bygd boligen. Vi erkjenner at mange aktører i markedet ikke har samme syn på og kompetanse om boligbygging. Paradoksalt nok kjøper ikke folk bil til noen hundre tusen uten å sjekke merket, men mange kjøper bolig til fem-seks millioner kroner uten å spørre hvem som har bygd den. Jeg tror flere spør hvem som leverer kjøkkenet enn hvem som bygger huset, sier Dahlberg Hauge.

– Alvorlige feil avdekket

Nylig ble kjøperne av to tomannsboliger i Fagerlia i Trondheim tilkjent 13,5 millioner kroner etter at det er påvist store råteskader. Sør-Trøndelag tingrett dømte arkitektfirmaet Solem Arkitektur og entreprenørfirmaet Sagbakk til å betale boligkjøperne en erstatning på til sammen 13,5 millioner. Utbyggeren, Trondheim Panorama, var tvangsoppløst etter at selskapet ikke sendte inn årsregnskap.

En av eierne i Trondheim Panorama, Birger Adrian, gikk i vinter også konkurs med entreprenørselskapene Stokkan Bygg og Bold Eiendom. Kjøperne i to utbygginger til de to selskapene har holdt tilbake henholdsvis fire millioner og en halv million på grunn av feil og mangler.

– Det er store forskjeller på entreprenører. Alvorlige feil er avdekket, slik at hele boligkomplekser må rives, og det er aktører som ikke kjenner det norske klimaet og markedet. Men vi har seriøse entreprenører som kjenner det norske markedet, sier Hauge.

Foruten at det er krevende for boligkjøpere som i verste fall mister store verdier dersom entreprenøren blir slått konkurs, påpeker Hauge at det er utfordrende for seriøse entreprenører i byggebransjen å konkurrere mot dem som spekulerer i gjentatte konkurser.

– Det er en sammenheng her. Det er ingen tvil om at det er gjengangere, hvor vi ser at antallet byggefeil og antallet konkurser er høyt. De seriøse har vært i markedet i lang tid, sier Hauge.

Hauge oppfordrer derfor boligkjøpere til først å spørre hvem som bygger boligen, og så sjekke firmaet nøyere.

– Er aktøren ny i markedet, er det en du ikke har hørt om eller som har hatt et annet navn tidligere. Dette er motstykkene til de seriøse entreprenørene. Det gjøres byggefeil hos alle, men det er forskjell på graden av feil, sier Hauge.

Entreprenør: Kristian Dahlberg Hauge som er direktør i Håndverkerforeningen i Trondheim og Entreprenørforeningen bygg og anlegg, mener meglere må skrive hvilken entreprenør som bygger boligene de selger. Foto: TERJE SVAAN

– Ikke valgt entreprenør ennå

Han oppfordrer meglerne til å ta med opplysninger om hvem som bygger boligene i salgsprospektene.

– Vi håper meglerne selv ser at det bør komme frem hvem som bygger boligene, med en utvikling hvor vi ser dels alvorlige byggefeil med useriøse aktører. Meglere, boligkjøpere, alle som er involvert i byggebransjen og ikke minst bankene som gir lån, vi trenger at de kommer på banen og understøtter de seriøse aktørene, sier Dahlberg Hauge.

Eiendomsmegler 1 Midt-Norge har størst markedsandel på salg av nye boliger i Trøndelag. Fagsjef for nybygg i Eiendomsmegler 1 Midt-Norge, Lena Blåsmo Ydstie, skriver i en sms til Adresseavisen at i flere tilfeller er ikke det endelige valget av entreprenør tatt på salgstidspunktet, og det kan være anbudsrunde eller forhandlinger med entreprenører som pågår fortsatt.

SISSEL LYNUM 905 99 654
sissel.lynum@adresseavisen.no

EBA
ENTREPRENØRFORENINGEN BYGG OG ANLEGG

Må betale 13,5 millioner i erstatning etter byggeskandale

Arkitekt og entreprenørfirma er dømt til å betale erstatning etter at nye boliger i Fagerlia i Trondheim fikk omfattende fukt- og råteskader. Et signal til dem som samarbeider med useriøse aktører, mener boligkjøpernes advokat.

Seriøsitetskrav i offentlige anskaffelser

- Avgjørende viktig at offentlig sektor bruker sin innkjøpsmakt til å fremme rekruttering av fagarbeidere
- Bedriftene ønsker slike krav velkommen!
- Avgjørende viktig at klausulene knyttet til lærlinger og fagarbeidere følges opp
- Det viktigste er at kommunen kan bruke bestemmelsene aktivt – med konsekvenser for de som ikke følger opp
- Evaluering må vise om hvordan administrasjonen bruker regelverket i praksis

NRK Trøndelag

Tips oss! Midtnytt Trønderradioen Langles

Kommune krever at minst én av ti er lærlinger

Politikerne i Trondheim kommune krever at firma som skal få byggeoppdrag for dem må ta inn lærlinger og ha arbeidere med fagbrev. – Dette er kjempeviktig, sier direktør i Håndverkerforeningen.

Daglig leder i Trønderblikk Tore Waagenes fagarbeider Ola Granøien og direktør for Håndverkerforeningen i Trondheim, Kristian Dahlberg Hauge er samstemte i støtten til vedtaket til Trondheim kommune.
FOTO: MORTEN ANDERSEN / NRK

18 Tirsdag 17. november 2016 Trønderavisa

TRONDHEIM

» Krav om mer bruk av lærlinger skal inn i kommunens regelverk

Kommunråd Marek Jasinski, til venstre, forestår strengere krav til byggeoppgaven for 3-15 inn flere lærlinger, flere fagarbeidere og mindre svart arbeid og sosial dumping. Are Sæpstad, Anders Øiaas og lærling Lars Aasprong er glad for forslaget som bystyret behandler torsdag. FOTO: MORTEN ANTONSEN

Ved alle Trondheim kommunes større byggeprosjekter skal minst 10 prosent av arbeidet utføres av lærlinger. Minst halvparten av alle arbeidstimer skal utføres av folk med dokumentert fagopplæring.

Sikrer lærlinger på alle byggeplasser

Trondheim
Lærlingeplasser

Slik vil kommunråd Marek Jasinski (Ap) og Ape stoltepartier forhindre omrøme akseser i byggebransjen samtidig som de sikrer flere lærlingplasser i byge- og anleggsbransjen.

Jasinski fremmer torsdag en utsetpellanjen og et forslag i Trondheim bystyre der det forutsiles å strømme inn kommunens innkjøpsprogrammet slik at man sikrer at alle firma kommunen inngår anbud med, har lærlinger på kontrakt.

Dette er helt nødvendig for både å sikre oss mot sosial dumping og svart økonomi og for å skape en motivasjon i byggebransjen om at det lønner seg å ta inn lærlinger. Vi må bruke vår rolle som innkjøper til å sette en standard for et seriøst arbeidsliv. Krav om lærlingplasser, godt helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid og arbeid mot sosial dumping og arbeidsliv innen bygg og anlegg er viktig for å dette vil, mer konkret.

Norsk på jobben

I forslaget, som behandles i bystyret torsdag kveld, legges det opp til at selskapene som signerer store byggekontrakter med kommunen må slippe lærlinger til. Samtidig kreves det at arbeidstimene i alt hovedsak skal utføres av fagarbeidere og minst 10 prosent av arbeidstimene skal utføres av personer med dokumentert fagopplæring. I tillegg legger forslaget opp til at det skal stilles krav om at nøkkelpersoner i bedrift arbeidsledig, og det skal stenbetres akutmatrisen ved bruk av underleverandøre.

Det er ikke bare lærlingene som kom. Ifølgene må ha lærlinger som jobber på prosjektene, minst halvparten av dem som jobber skal ha fagutdanning og det må være noen som snakker norsk i arbeidslagene. Det er gode krav som vil sikre at lærlingene fir skikkelig opplæring, gir et godt grunnlag for HMS arbeidet og ikke minst sa sikrer det fagkompetansen. Kommunene er en byggenæringens største kunder. Det betyr noen av de store kravene som vi nå setter, pelse fra dagens ordning, der det har vært nok å være godkjent lærebedrift for å få anbud. Nå sikrer vi at lærlingene også må ha kontrakt og jobbe på bruri enkelt byggeprosjekt. Kravet om norskspråk er ikke for å kaste ut utenlandske arbeidere, men sikre at lærlingene fir god undervisning og oppfølging, sier Marek Jasinski.

Mange uten lærlingplass

Initiativet til å sikre flere lærlinger og bedre forhold på norske byggeplasser kommer opprinnelig fra Direktoratet for forvaltning og IKT, Byggenæringens Landsforening, Fellesforbundet og KS. De har utarbeidet en liste over seriøsitetskrav:

– Dette er helt nødvendig for både å sikre oss mot sosial dumping og svart økonomi og for å skape en motivasjon i byggebransjen om at det lønner seg å ta inn lærlinger.

Marek Jasinski(Ap), kommunråd

Vi må bruke rollen som store innkjøpere av tjenester og varer som et middel for å etablere standard for seriøsitet. Det betyr blant annet at lærlinger og fagarbeidere bør tales opp skatt og har ordnede arbeidsforhold for sine ansatte. Dette motiverer bedriftene til å ta inn flere lærlinger, fordi de da kan fi flere oppdrag for kommunen. Vi ønsker å sette en standard som resten av utbyggerne bør følge opp. I 2015 ble en av tre tvikeredigeforver uten lærlingplass i Trondelag, og vi kommer til å mangle over 10 000 nord-highere innen 2030. Dette er utfordring, mener Jasinski. Det vil vi gjøre noe na, sier Marek Jasinski.

– Dette er godt nytt for oss i bransjen, sier Are Sæpstad, daglig leder i Byggmesterforeningen vicekontoier i Trondheim. Han tror skærpede krav overfor byggebransjen vil bedre rekrutteringen. Dette betyr at de seriøse aktørene, som ogsa tar ansvar for å rekruttere mer til bransjen gjennom lærlingordningen, blir prioritert. Vi trenger flere i byggebransjen i årene som kommer og da mu vi ogsa sørge for at det skapes et godt ryktet for byggebransjen. Det er noe som ogsa skal virke brolken ved de vil ga i livet. Muligheter til lærlingplass, at det utnukkes norsk på arbeidsplassen og at dia folges opp av faglidh og i et godt arbeidsmiljø er viktige faktorer derssom vi skal lykkes med a ake rekrutteringen, ser Sæpstad.

MARTE TRAAEN 99 66 69 473
Marte.Traaen@adresseavisen.no

Samfunnsansvar må lønne seg

- ✓ Kontraktsregimer som underbygger seriøsitet og samfunnsansvar.
- ✓ Mangel på forutsigbarhet og uklare kontraktsforhold koster mye.
- ✓ Standardisering kan være løsningen på mye.

Hvor ofte er pris det eneste kriteriet for tildeling av oppdrag/kontrakt ?

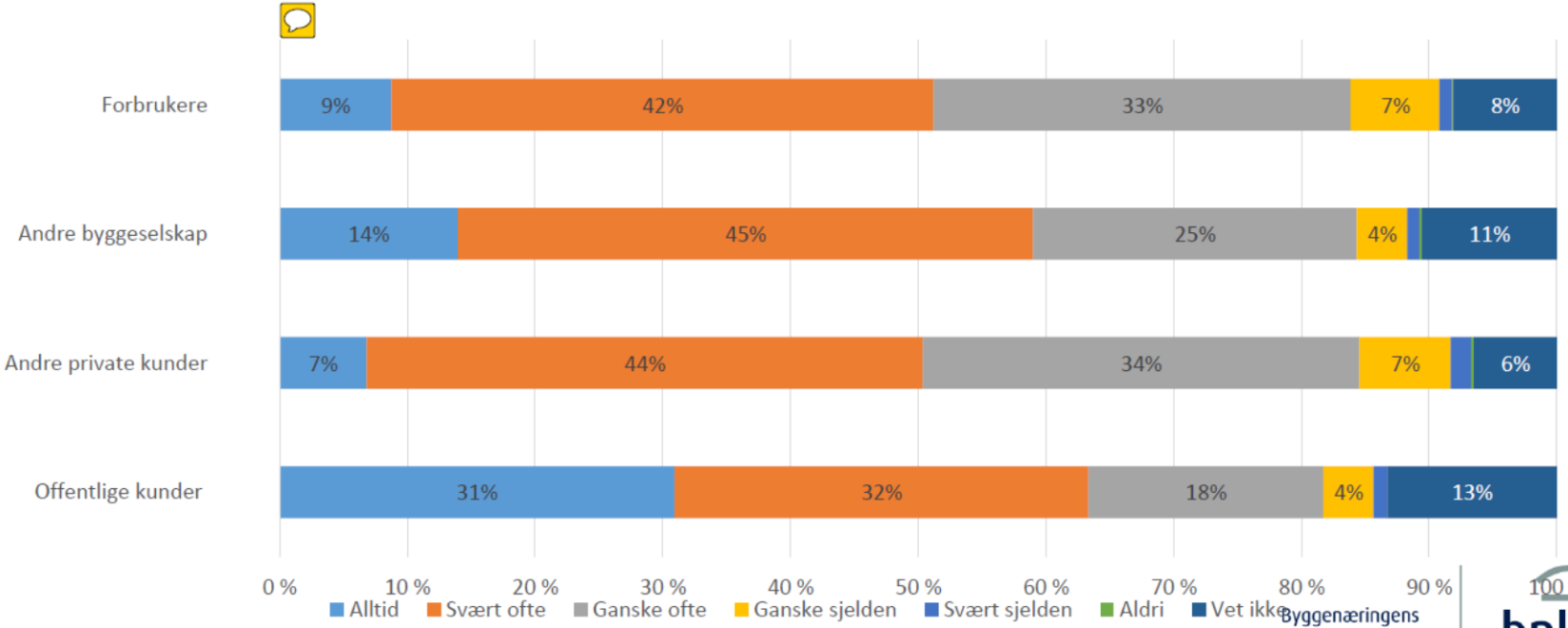

Byggenæringens Landsforening

bnl

EBA
ENTREPRENØRFORENINGEN BYGG OG ANLEGG

ØKONOMI

» Kinas største entreprenører jakter milliardkontrakter på norske veier

6. desember skal den 580 meter lange Beitstadsundbrua åpnes og gi bedre framkomelighet på fylkesvei 17 i Trøndelag. Her er bruа sett fra Malm-siden.

Kina vil bygge Norge

Den kinesiske statens entreprenørselskap bygger bru over Beitstadsundet. Anleggsarbeiderne er blant de første kineserne som bygger infrastruktur i Norge. De blir neppe de siste.

Investigate Europe

Kinas nest største entreprenør har vært to ganger på besøk for å se på underjordiske tunneler på Ferjefri E39-prosjektet i Rogaland. Her seks utsendte fra CCCC i Ryfast sommeren 2017 sammen med Kjersti Dunham Rudbeck, prosjektleder for ferjefri E39 og prosjektleder for Ryfast, Gunnar Eikesjøvd (nummer to og en fra høyre).

Foto: ØYVIND ELLINGSEN, STATENS VEGVESEN

I 2017 var daværende utenriksminister Børge Brende, statsminister Erna Solberg og Monica Mæland på spurtbesøk til Kina, i sporene for et stort næringsfylge. Men Kinas entreprenører er også norge etter å komme inn på det norske milliardmarkedet for veier, broer og tunneler. Foto: NTB SCANPIX

Beitstadsundbrua er SRBGs andre prosjekt i Norge og Europa. Fra: Lei Bing, Wang Yeting, Hu Xiaowei, Yang Zhisheng, Ren Haibin og Yang Liu.

Investigate Europe

Vi jeneralister fra et land som samarbeider om terreng som er vidtrekkende over hele Europa, og som kineserne investeringer: Kina er her. Som det eller redning?

Medlemsorganene på tvers av kontinentet består for 3 publikum sakene i Norge er det Aftenbladet, Administrasjonen og Bergens Tagningsnyt, Weldsquart, Diario de Noticias, Gazet Occiténiens, De Groene Amsterdammer, Trouw.

Investigate Europe har stoffet fra stiftelsene Fritt Ausgiten, Heinen & Kennedy, Gutbrenner, Carpi Europe og private giverer. Bidrag fra lesere er mer kan fortsette.

Ingeborg Blumen er Investigate Europes nordiske Kina-prosjektet er Wojciech Czaja, Isabel Fergus, Maria Maggiore, Lola Minano, Paolo Pinto, Jordis Harald Schumann, Elisa Sevardin.

Les mer:

Les flere økonomisaker på adressa.no

Det er Norge som er i gang med det mest omfattende samferdselsprosjekt i Europa, og det er Kina som er i gang med det mest omfattende investeringsprosjekt i Europa. Det er Norge som er i gang med det mest omfattende investering

Offentlig bestiller og samfunnsansvar

	Entreprenør 10% import	Entreprenør (60 pst. import og skatteplanlegging)	Differanse i verdiskapning
Investering:	1 milliard	1 milliard	
Verdiskaping i Norge:	740 mill	360 mill	380 mill
Sysselsatte:	860 årsverk	421 årsverk	**439** årsverk
Skatteinntekt:	232 mill	100 mill	132 mill

Dagens produktivitetsindeks for byggenæringen

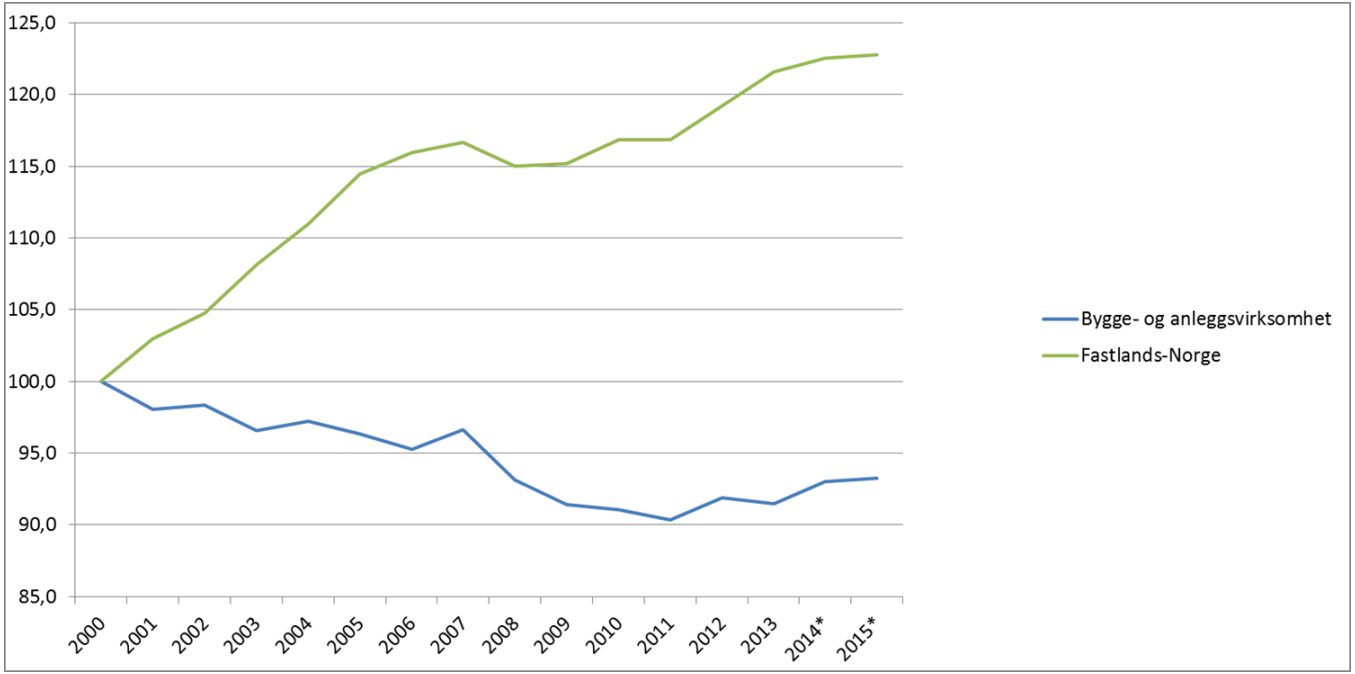

Kilde: SSB

ØKONOMI

Bergen Ivsed
Reporterpraktikant Økonomi
ekonomi@adresseavisen.no

Les mer:
Les flere økonomisaker på adresse.no

Veidekke Entreprenør ser på fast ansatte fagarbeidere som en konkurransefordel. Bedriften er sammen med resten av bygg- og anleggsbransjen i Trøndelag blant dem som ser mest optimistisk på det nye året, ifølge NHOs økonomibarometer.

– Fast ansatte er et konkurranse-fortrinn

Fakta

Næringslivets økonomibarometer fra NHO

Utført: Januarpanelet 7 – 20. november 2016 av TNS Gallup.

Utf ene: Bedriftsledere i Trøndelag (Alger 8,7 prosent av totalt antall medlemsbedrifter, mens Trøndelag har 8,6 prosent av bedriftsmassen.

Responsdenisen er stort sett jaglig [illegible] NHO's medlemsbedrifter.

- Konkurranse-fortrinnet ligger i det velorganiserte arbeidslivet.

Kristian Tangen, [illegible]

Grønt skifte. Veidekke Entreprenør har bygd de nye boligene og barnehagen på Moholt Studentby i nasjonalfarge. Fra venstre: Elektriker Jørgen Berg i Veidekke, Stein Inge Sandvik, Stein Brønnid og Thomas Kleveland Berg i Veidekke Entreprenør, distriktsleder Kristian Tangen LO Sør-Trøndelag og Jørl Øiflon i NHO Trøndelag. Foto: MORTEN ANTONSEN

» Trøndelag

NHOs økonomi-barometer

Samsvaret mellom ordrebøker og industrien av bygg- og anleggsbransjen ene av de bransjene som er mest optimistisk på det nye som nyttårsp has begynt.

Det viser Næringslivets Økonomibarometer, som NHO Trøndelag la frem i går.

Et sikrende antall bedrifter har på dårlere av fjorårets vanskeligmarkedssituasjonen som stadig bærer, uttr konsulentsjef, regiondirektør i NHO Trøndelag, Ann Ullfors.

Fra Norge som helhet er oppbremsingen i vårt og gjaa over kurtiks. Vi er at i Trøndelag er økonomien litt pa ankelbrem.

Trøndlerne er teknologiforeningsmaden, og vi har bygg og anleggsbransjen. Trøndelag. Det fleve bede o ata pa, en stor dårelsikert næringsgrenbrede, utr Ullfors.

- Det grønne skiftet

Veidekke er en av de mesen aktørene innen bygg og anlegg, som er blant de største nærigene i Trøndelag. NHO vågtre a personerne att økonomibarometer pa Moholt Studentby i gårbrow Veidekke Entreprenør Sar bygd ikten nye blokker med bolig- er til 623 studenter og en barnehage i nasjonalfar. Blokkene og barnehagen er ferdigstilt i lagen av 2016.

Distriktsleder Stein Brønnid i Veidekke Entreprenør kaller prosjektet en del av det grønne skiftet. Inne særlig bruken av nasjonalfer er med pa redusere utslipper av klimagasser. En prosjektet. Byggeprosjektet er ogsa unikt fordi fagarbeidere i Veidekke var med pa a gjøbygge byggeprosessen selv.

Pa Moholt har vi haft opptil 15% arbeider som jobbet sommeldag, og i sandarkanet av 800 kan jobbet pa prosjektet. Dag arbeidsrear har arbi utyrt utne arbeidsdagen. Arbeidsledere har vaert med pa a lage egne planer og med betrenaen. Det de halvtert arbeidsinfoba pa enkelte oprosjekten, utr Brønnid.

- Produktiviteten har falt

Veidekke Entreprenør er en av aka bedrifter i Trøndelag som er med i et prosjekt lerer NHO og LO nasjonaleinder om det de kaller «samfunnsbedriftens» nasjonaljon».

Brønnid mener involveringen fra egne fagarbeidere er med pa a gjøre dens mer konkurransedyktige.

Vi vil ha flere ansatte. Det er en grunn til at produktiviteten i bransjen har gått med de siste 10-15 årene, utr Brønnid og peker pa at det har vaerst stor mulighet av arbeidskraft i byggbransjen.

Veidekke Entreprenør bygger for tiden boliger for Veidekke Bolig pa Lilleby og opr bikaler for Protea og Bring pa Tiller.

- Nedbemanninger unngått

Distriktsleder kerver Kristian Tangen LO Sør-Trøndelag mener ogsa at det er viktig a ta vare pa det velorganiserte arbeidslivet ogsa innen bygg- og anleggsbransjen, og at det er et konkurransefortrinn.

Konkurransefortrinnet ligger i det velorganiserte arbeidslivet. Byggeforsamaerte er en bransjen som over flere år har haft svekket produktivitet og som har dårt med a rekruttere nok fartbiger og fagarbeidere. Det har nu ansatt i Trøndelag, utr Tangen.

Antallet bedrifter som vanderer permanbetrenger og opprøgelser gir med i hele landet, vaere Næringslivets Økonomibarometer. I Trøndelag ensere fem prosent at de vil ø ogg folk i bestir fetsrtal i vi. To prosent utr at de vil permanttere ansatte. Dvlige NHO kan dette indikere at de mesen nedbemanningsprosesser er unngått.

Vil ansette flere

Bedrifter ensere opm at de vil ansette flere. I Trøndelag er det utvilig mesen byggverksbransjen, fagtig teknisker investerer og omvilte at bedriftener vil ansette flere.

Sysselsetting av arbeidsledigheten i Trøndelag lan og ved utgangen av tredje kvartal var den pa 2,1 prosent, ifølge Nav. Det er lavere enn landsgjennomsnittet.

Bedriftene tror pa sysselsettingsøkning. I tillegg til at arbeidsmarkedet er stramt. Det ma vi tenke mytt o forhold til rekruttering. Vi ma fa dem som har fall utenfor arbeidsmarkedet inn i arbeidslivet. Vi har prosjekter som «Ringer i Vannet» og interkulturell arbeidskraft ma inn, utr Ullfors.

I «Ringer i Vannet» kartlegger NHO bedriftenes behov og finner en person til jobben. Interkulturelle er utenfor arbeidslivet og for de muligheter til a komme seg i lønnet arbeid.

Spenat øker eksporten

Industrien i Trøndelag alar for 35 prosent av verdiskapning og de viktigste er skog, næringsmiddel og gjenstat, tekniskjag og offshoreverksterr industri. Økonomibarometeret viser ogsa at eksporten har vokst mye i Trøndelag de siste årene. Det er særlig aksjonærregnen som bidrar til veksten, og dem alar na for over halvparten av eksporten fra Trøndelag.

Eksportverktøyet i Trøndelag ligger mudl pa tirrit, men dra-ing had en bra utvikling siden 2008. Det presenter av dem er hartbruk. Trøndelag har derfor dem mest positiv eksportverktøyligen, utr Ullfors.

I Trøndelag utgjør verdien av eksporten vel 11 prosent av produksjonen i regionen.

[illegible]

Grønt skifte

Asfaltbransjen kan klare klimamålene!

Klarer bransjen å nå målene innen 2030? Og hva må i så fall gjøres?
Her ser du hvordan klimautslippene oppstår, og hvor mulighetene til å kutte ligger.

TEKST JARLE SKOGLUND

Takket være god hjelp av Arne Aakre i EBA og Geir Lange i Veidekke Industri, har vi med basis i tallene som ligger inne i EPD-generatoren for asfalt (www.epd-norge.no) laget en oversikt over klim produksj Tallen snittstall, til fabrikk og energi

Eksempler på muligheter for reduksjon av CO_2-utslipp

- Utslipp av kilo CO_2-ekvivalenter pr tonn asfalt med råmaterialer, transport og produksjon
- Volum av asfaltproduksjon i Norge i 2018: **7.300.000 tonn**

	«NEPD-1390-456-NO Agb 11 Tilgjengelig hos EPD Norge»	15% Gjenbruk	Med tørt tilslag	Med biomasse	«Med alle tiltak 17 % gjenbruk, Tørt tilslag og biomasse»
	CO_2 eq kg/t	CO_2 eq kg/t	CO_2 eq kg/t	CO_2 eq kg/t	CO_2 eq kg/t
A1 = Råmaterialer	22,5	18,7	22,5	22,5	18,7
A2 = Transport til fabrikken	8,1	6,7	8,1	8,1	6,7
A3 = Produksjon i fabrikk	20,4	20,4	18,4	8,0	6,0
Reduksjon	0,0	5,2	2,0	12,4	19,6
Sum utslipp pr tonn asfalt	**51,0**	**45,8**	**49,0**	**38,6**	**31,4**

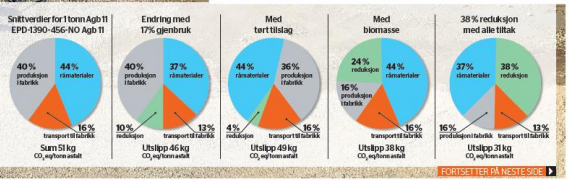

FORTSETTER PÅ NESTE SIDE

– Det er stor interesse for å sette miljøkrav, men i realiteten skjer det bare rundt halvparten av anskaffelsene

Illustrasjonsfoto: Jarl Fr. Erichsen / NTB scanpix

Publisert: 21.05.2019 22:54. Sist endret: 21.05.2019 22:59.

– Mange offentlige innkjøpere vet ikke hvordan de skal sette miljøkrav i praksis, mener anskaffelseseksperter.

– Potensialet er stort, og verktøykassa har vi. Men skal vi nå klimamålene, så må offentlige byggherrer snart begynne å gjøre noe.

TEKST JARLE SKOGLUND

Det sier Geir Lange, til daglig i Veidekke Industri, med asfalt som hovedfokus, men også leder for EBAs Kontraktsutvalg for asfaltbransjen. Han er oppgitt over av vegmyndighetene ikke er kommet lenger for å få bransjen i en grønnere retning, særlig fordi mange bedrifter i asfaltbransjen allerede har gjort store investeringer som kan bidra til reduserte CO_2-utslipp.

– Det virker ikke som om hovedkunden vår, altså Vegvesenet, er interessert i hva vi kan tilby av miljøvennlig og grønnere produksjon. Det vektlegges i alle fall ikke ved anskaffelser. Fortsatt er det kun laveste pris som teller.

- Som et eksempel har vi ved vår fabrikk i Moss investert mange millioner kroner på å innføre flere miljøtiltak, og utslipp fra produksjonen har blant de absolutt laveste utslippene i landet, men vi har ikke vunnet en kontrakt av den grunn hittil. Må vi gå tilbake å bruke fyringsolje igjen, som er billigst og klimamessig verst, fordi det gjør oss konkurransedyktige i forhold til Vegvesenets utlysningskriterier, spør Lange, som er klar over de få forsøkskontraktene som er varslet for 2019 er hederlige unntak.

– Det paradoksale er at myndighetene og kjøperne av asfalt i dag ikke vet hva bransjen representerer av utslipp, men det kan vi fortelle ganske detaljert ved hjelp av EPD-generatoren. Det er så enkelt at bestiller kan sette et maks-tall på CO_2-utslipp på den enkelte kontrakt, og vi kan justere oss inn med de strømmidlene vi allerede har til bruk. Statsbygg gjør jo det på en del av sine kontrakter på bygg, for flere delmaterialer. De nye retningslinjene for offentlige anskaffelser anbefaler – når man vekter miljø – å vekte dette 30 prosent.

- Påden ene siden er det mange festtaler om redusert utslipp, men realitetene er at prisen er det viktigste uansett. Derfor trengs flere kontrakter med miljøkrav, ellers kommer vi aldri i mål til år 2030, sier Geir Lange, som forteller at de bare ett sted har vunnet en kontrakt hvor miljøkriterier for asfaltproduksjon har gjort vesentlig utslag; og det er på Nye Veiers storanlegg på E6 Kolomoen-Moelv.

- Min påstand er at norske asfaltprodusenter allerede i dag har den verktøykassa som skal til for å nå de klimamålene som er satt for bransjen innen 2030. Men det må etterspørres. Forelegg er det få som etterspør verktøyet vi sitter på, eller legger miljøkriterier til grunn når asfaltkontrakter tildeles, slår Lange fast.

Forventninger til politikerne i Trondheim...

- ✓ Seriøsitetsbestemmelser
- ✓ Bevisst innkjøper
- ✓ Tidlig involvering
- ✓ Infrastruktur – teknisk og sosial
- ✓ Forberedelser til vekst
- ✓ Forutsigbarhet

«Forutsigbarhet»

- Det næringen først og fremst ber om!
- Offentlige prosjekter er ofte «sikkerhetsnettet»
- Mye jobb gjøres og ressurser brukes før anbud tildeles og spaden settes i jorden

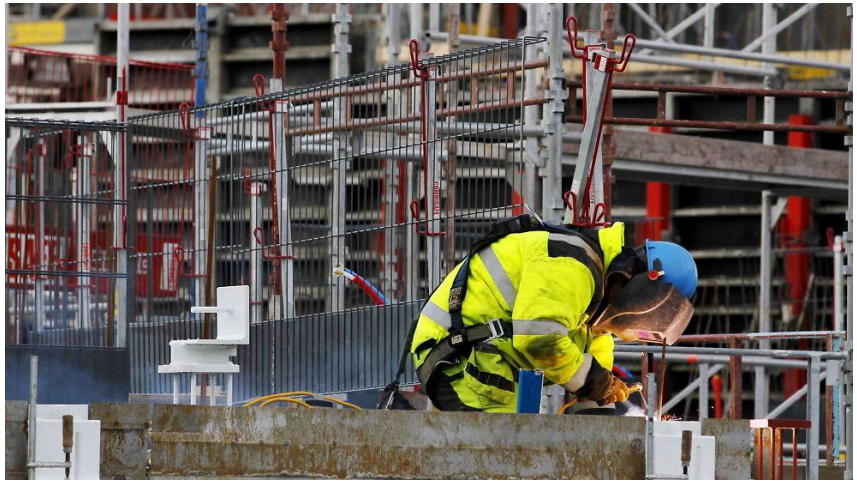

EBA
ENTREPRENØRFORENINGEN
BYGG OG ANLEGG

ÅRETS AVIS
Adresseavisen
TIRSDAG
27-09-2016
Løssalg kr 30
Grunnlagt 1767 // Uke 39
Nr. 224 // 250. årgang

Veidekke kan tape 300 millioner hvis Spektrum skrinlegges

Økonomi » side 20 og 21

Distriktsleder Ståle Brovold i Veidekke Entreprenør (t.v.), sier utsettelsen på Øya har ført til kostnadstap i millionklassen. - De offentlige prosjektene er ganske avgjørende for aktørene, sier direktør for Entreprenørforeningen for bygg- og anlegg (EBA) og Håndverkerforeningen i Trøndelag, Kristian Dahlberg Hauge. Foto: JENS PETTER SØRAA

ØKONOMI

Børge Sved
Reportasjeleder Økonomi
okonomi@adresseavisen.no

Les mer:
Les flere økonomisaker på adressa.no

Mangel på skoleplasser stopper utbygging

Veidekke-direktør Pål Magnus Aglen føler seg lurt over at store utbyggingsprosjekter stoppes grunnet manglende skolekapasitet. Han, NHO og entreprenørforeningen frykter permitteringer.

»Trøndheim

Utbyggingsprosjekter

- En kjøpsopskatstrofe, sier Aglen, regionsdirektør i Veidekke Eiendom.

Av rundt 1600 boliger som selges byggen i Trøndheim, har Veidekke liggende cirka 450 under byggeing. Aglen sier at det i mange år har vært forutsigbart i byen, og at Veidekke har prosjekterert og det kommunen sonket byggeing i fjor solgte firmaet for nesten 1 milliard kroner, og har de neste tre årene investert i hude Rosenmeien og Granåe.

- Stopp om halvannet år

- Vi kjøper og utvikler, og trenger å ha en klar forutsigbarhet på dette. Så kom det som pukslerd den på kjøretøyet, at vi ikke fir et noen prosjekter grunnet skolekapasitet. Vi har ca 18 reisnoeler til med tomt, sa er det slutt, sier Aglen, som daglig holger med pa skolekarrett til kommunen som vinner ledig skolekapasitet eller et.

Sammen med regionsdirektør i NHO, Turd Lien og direktør i Entreprenørforeningen – Bygg og Anlegg Trøndelag (EBA), Kristian Dahlberg Hauge, setter han på Finnes Kafé inne på Nye Lillebyen. Fremo til 2025 skal 2500 boenhetter byggen av Veidekke på det gamle industriområdet til Lillebyen smeltevertk. Av disse er det cirka 440 boliger i første trinn. Investe de inne 70 fikk de nei til camnerrtillatelse grunnet manglende kapasitet pa Romolmeg ungdomsskole. I tillegg fikk Veidekke, sammen med Obos, tillegere i vinter ja til å regulere et omrade med cirka 400 boliger pa Tiller. Det er stoppet opp grunnet fa skolepluasse, og det samme gjelder for cirka 400 boliger i Ranheim Sentrumsside hvor det ogsa skal byggen nærmere.

- Permitteringer

- Vi kjøser regulerpuggprosessen, og gjor det klart. Men vi kommer ikke videre grunnet skolekapasitet. Vi har bygd opp vie produksjonskapasitet ut fra dette, og investert eksternt mine penger. Nå er ikke vi et selskap som det. Jordi vi er store. Men vi maa dette folkas, og ta hele organisasjonen og investeringen ut av Trondheim by. Flytte ressursene ut. Men for entreprenørene det innest kan det bare til permitteringer. Og boligendelingen vir vil ikke gamke fort. Det er mange produksjonsmerkker som ma avslutteforfjerpende arre Aglen.

Det var i 2011 det ble klart fra politisk hold at Lillebyen skulle bli fyll opp av boliger. Skolekapasitet ble vurdert, og kommunen regulerte da inn tomt pa 27 dekar til ungdomsskole. Kommunen kjøpte i 2013 omradet, men forutsatt atar det skrakk. Aglen fant pa ieo i all verdens om skjeldet.

Lillebyen skulle vere forutsigbart, men det ble det ikke. Lillebyen skule ble pa ubetim er fjernet, utvidet med over 100 plasser. Men de to store byggene, 70 boligen vi ikke met til. Her kunne vi oversendet plassgivere fra starten av, og pahaen vue alltid a sitte igjen med to kommersielet (Lande og Lillebyl), mant my ungdomsskole ber. I 2013 kjøpte kommunen tomta, og vi starter byggingen. Da har man kjøpsegodkjent til a bygge skolen. Men na vinker det om ungen kan bnet om vedtaket, og ungen sett om det ikke skole her. Vi tiskrifteoere tilbake eiendoige for mal for 250 millioner kroner (park, veier osv.). Aldeaset det samme pa Tiller hvor vi bygger park og veier for 150 millioner kroner. Det er vi forpliktet til om det blir skole eller ei. Det er jo galskap, sier Aglen.

Angrer

- Folse dte dog hurt?

- Ja, vinkelig. Det trodde jeg det var en misforstaelse. Vi la sammen med administrasjon og politikerne en rydeig plan, og si at en skole passet godt inn. Jeg angrer pa at vi ikke la inn skole som kjøer i utbyggingsavtalen, men det vinker jeg ikke pa en gang. Jeodi det har vart veldig gett styringsfaet og ensighet tilligger, sier Aglen.

NHO-Lien forstar frustrasjonen. At det tvingas flere boliger i byen er bare ikke i orden.

– Det er et uttalt mal at det ssnaken flere som bor nært sentrum skik at vi kan bygge det effektive samfunnet, sapa kikmanesmeig. Men det er et problem for vekstmulighetene i Trondheim at man ikke klarer a plasslegge bolier, at man ikke kan styringsfaet. Det vinker som det ikke er styringsfaet hos Ap og Høyrelitet ma. Da ma man se etter andre losninger, sier Lien.

Offentlig-privat samarbeid

Han mener det er pa tide at man apnie i Trondheim for i bruk OPS (Offentlig-privat samarbeid) pa skolebyggeing.

– Jeg forstar at Ottervika fleratall ikke vil ha storre omfang er gertnete skoler. Men er man ikke i stand til a bygge skoler heller ia man man se seg rundt etter entreprenoerer som kan bygge disse skolene, sier Iuan.

Aglen mer Veidekke gerne vil ter opp en skole pa Lillebyl, og ha den klar i kopet av to ar.

Vi har gjort det med flere skoler i Oslo og Bærum de senere ar. Det er en ordnem, opta ifolge kommunenne og rektor pa den enkelte skole, sier Iuan.

Ifolge direktoren betalte kommunen 125 millioner kroner for tomta. Det far det til a sykke i okonomi omadeiet til Lien.

– Det er steer diskusjon rundt OPS, men en ting er sikkert, det er ikke god okonomi for kommunen a ha en skolestomt, kjøpt av pertnete for 125 millioner, sta ende tom, sier Iuan.

Ond spiral

Ifolge Lien er det prosjekter i flere byderler som nærmest er stoppet opp, eller mart trobbel det ante aere, grunnet manglende skolekapasitet. Trond Krogstad-mo, regionsdirektor i Skanska har ingen prosjekt som «henger» i dag, men sinter behoyeringen.

– Byggebransjen behover forutsigbarhet, og da ma opta pla-

Permitteringer kan bli enden pa ssa hvis manglende skolekapasitet stopper utbyggingsprosjekter: Det sier Pal Magnus Aglen (regionsdirektor i Veidekke), Turd Lien, (regionsdirektor NHO) og direktor Dahlberg Hauge, direktor i EBA. Foto: TORE SØRAA

I 2013 kjøpte kommunen tomta av Veidekke pa enden av Nye Lillebyl. Veidekke-direktor Pal Aglen trodde det skulle bli ungdomsskole, men fortsatt star tomta uutnyttet.

»Trøndheim

– Forstår frustrasjonen, men det finnes ingen kjapp løsning

Finansdirektøre Olaf Loberg sier en halvtom skole ikke er god okonomistyring. Derfor er det ikke bygget ungdomsskole pa Lilleby.

I juni skal rednummen bygge firem oversiktsgrunnok pa Lillebyl-omradet med hensyn til skolekapasitet.

– Jeg forstar frustrasjonen, og det tas pa alvor. Vi jobber intensivt det med flere mulige losninger, sier Loberg.

Trenger areal

Men han henseiter at en ny ungdomsskole i omradet ville kast problemer.

– Da ville den, eller nye Lade barne- og ungdomsskole, statt halvtom. Det er bedre a finne under losninger, mens pa sikt kan den bli bygd, sier Iuan.

Er det god butikk a ha en tomt dere kjøpte for 125 millioner uten at den brukes pa Lillebyl?

– Kommunen ma reserve areal nar det er areal til salgs. Det er kommunen har behov for areal til offentlige formal i det omradet. Dittvar ikke aktuelt bratt god vendutvikling, og kan selges med fortjeneste om de ikke skulle bli brukt til det planlagte formalet. Ena halvtom skole er usmiferrtal ikke god okonomistyring, sier Iuan.

- Kommunen kan lære

- Hva tenker du om offentlig-privat samarbeid (OPS)?

– Bruk av OPS er et politisk spørsmal. Det er for tiden ikke politisk flertall for omfattende bruk av det i Trondheim, selv om vi har hatt prosjekter med OPS bade pa Heine Vellerud-NAV-bygget pa Ilsheimfoing, og pa Trondheim vokseungdomsbyggeprosjektet (VU-NAV) pa Ila-gendet. Generelt er det mulderfull etik at kommunen og private utbyggere multerere penger i det samme entreprenørmarkedet, og at kommunen laner penger billigere enn private. Men en skal aldri underveiskostere private aktorers mulige okonomiskoste i OPS-prosjekter. Her kan kommunen ha noe a lære, sier Iuan.

Nar det gjelder Rambeim sier Loberg at detaljregulerinsjen for utvidelse av skolekapasiteten er i full gang, og at de storre utbyggingsprosjektene – som Skanska og Veidekke planlegger kan gennomføres som de onsker.

I juni skal bystyret vedta prioritering hvor de neste skoleutbyggingene skal skje. Men allerede denne uken far forsamnlingen og opprettelsesmoteen omsetering om helhetsvest i de fem omradene som ma skal prioriteres: Strindheim/Øberg, Nidarvoll/Stavsland, Ugla-Selbakk, Ashelm/Saupstad-Kolstad og skolen pa Tiller.

- Vil utbyggerne se lønnsger de er forsøevd med alderet til bostøre?

– Det er ingen quickfix pa det her. Men vi er opptatt av forutsigbarhet, og har laget kart hvor kortsiene er markert med rod. Mi fiktiv forda manage ikke ser forskjell pa rod eller gronn, jeoen sinn.i eller gul. Og vil opprholder utbyggerne vil spesielt a lette der det er blatt. Samtidig jobber vi konkret med bedring av kapasiteten med a flytte skolekrsenen, utvide gamlesvolleneral og under areal for a lette trykket. Men de storre greperne er det som skjer i de fem omradene, men heller ikke disse kan vi ta i en jiffi, sier Iuan.

Uvisg med Lien

Ap's gruppeleder Sissel Trondsdal ser frem til forutsigbarhet pa politisk flertal for omfattende bruk av det i Trondheim, selv om vi har hatt prosjekter med OPS bade pa Heine Vellerud-NAV-bygget pa Ilsheimfoing, og pa Trondheim vokseungdomsbyggeprosjektet (VU-NAV) pa Ila-gendet. Generelt er det mulderfull etik at kommunen og private utbyggere multerere penger i det samme entreprenørmarkedet, og at kommunen laner penger billigere enn private. Men en skal aldri underveiskostere private aktorers mulige okonomiskoste i OPS-prosjekter.

- Er det god okonomi for kommunen ha en tomt, kjøpt av private for 125 millioner, staende uten a bli bygd?

– Det er uvisg. Det er ikke god okonomi, sier Iuan.

ROY TOMMY BÅRTEN (978 88 722)
roy.tommy.barten@adresseavisen.no

«I juni skal bystyret vedta prioritering hvor de neste skoleutbyggingene skal skje.»

Tidlig involvering av entreprenørene

Vedtak i bystyret 31. januar ‘19

«Fokus på kostnader og valg av riktig entrepriseform er viktig for og holde utbyggingskostnadene på et riktig nivå.

Bystyret ber rådmannen komme tilbake med en sak som viser hvordan kommunen jobber med valg av entrepriseform og hvordan dialog med entreprenører på et tidligere tidspunkt i prosessen fungerer, slik at usikkerheten rundt finansieringsbehov kan reduseres. Bystyret vil peke på dialogkonferanser i forbindelse med planlegging av byggeprosjekt som et mulig virkemiddel.»

Takk for oppmerksomheten!